

Motion till riksdagen 2008/09:T540

av Lars Lilja (s)

Analys av avregleringen av kollektivtrafiken

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en analys av avregleringen av kollektivtrafiken.

Motivering

Under de senaste åren har en omfattande avreglering genomförts av kollektivtrafiken. Det har gällt i princip all kollektivtrafik såsom taxi, busstrafik, tunnelbana, pendeltåg, fjärrtåg och flygtrafik.

I ett kortare perspektiv föreföll fördelarna vara stora. Kostnaderna minskade för länstrafikbolagen och i förekommande fall staten. Dessutom ökade ibland turtätheten.

Vid de senare upphandlingarna har man dock kunnat konstatera att priserna stigit. Många länstrafikbolag tvingas dra in turer eller höja priserna för att klara ekonomin.

Det är inte heller alltid så att det blivit bättre för passagerarna. I många fall kan man vara tvungen att köpa flera olika biljetter från flera olika bolag utan prissamordning för att ta sig från en ort till en annan. Att ett statligt företag som SJ ägnar sig åt att auktionera ut tågbiljetter på Internet är närmast pinsamt. För det första diskrimineras de passagerare (kanske framför allt äldre) som inte har tillgång till Internet. För det andra borde tydlighet i prissättning inte minst från konsumentsynpunkt vara något att sträva efter.

För personalen innebär den allt hårdnande konkurrensen försämrade villkor. Det kan handla om försämrade arbetstider, sämre pensionsvillkor, sämre lönevillkor och dåligt inflytande över sin arbetssituation. Eftersom de fasta kostnaderna är i stort sett lika för den som driver exempelvis tågtrafik finns det inte så mycket mer att spara på än personalkostnader.

Fel! Okänt namn på

Ständiga byten av entreprenörer leder dessutom nästan alltid till inkörningsproblem när den nya entreprenören ska ta över. Då är det alltid personalen ombord som får ta emot all kritik.

Vi kan också konstatera att bussbranschen är satt under hård press. Kampen för att vinna anbudsupphandlingarna har pressat lönsamheten. Arbetsvillkoren för chaufförerna är klart försämrade och det leder till problem med rekrytering och stor personalomsättning.

Hur det är ställt med säkerhetstänkandet inom den avreglerade kollektivtrafiken vet vi inte heller särskilt mycket om. Service och översyn av det rullande materialet kostar pengar. När lönsamheten är dålig och aktieägarna kräver sina vinster och personalen är stressad kan man misstänka att säkerheten inte alltid kommer i första rummet. Ett exempel är att man inom fjärrtågtrafiken infört något som kallas tågvärdar som i princip bara kan klippa biljetter. Detta har man gjort för att slippa ha flera välutbildade och dyrare tågmästare ombord. Konsekvensen av detta är att det på ett 300 meter långt persontåg med hundratals passagerare finns en person med säkerhetsutbildning. Något sådant skulle aldrig accepteras till exempel inom flyget.

Det är angeläget att det görs en bred analys av de långsiktiga konsekvenserna av den omfattande avreglering som gjorts av kollektivtrafiken. Följande områden bör belysas:

- Den långsiktiga prisutvecklingen.
- Service, kvalitet, tillgänglighet och enkelhet för passagerarna.
- Branschens långsiktiga lönsamhet.
- Personalens arbetsförhållanden.
- Utvecklingen av säkerhetsarbetet.

Stockholm den 3 oktober 2008

Lars Lilja (s)